

I N F O R M A C I J E
KOJE SE PRUŽAJU MALIM KLIJENTIMA
BROKERSKO-DILERSKOG DRUŠTVA
MOMENTUM SECURITIES AD NOVI SAD

Na osnovu člana 179. Zakona o tržištu kapitala ("Sl glasnik RS", br. 129/2021) i u skladu sa članovima 11. do 26. Pravilnika o pravilima postupanja investicionog društva prilikom pružanja usluga ("Službeni glasnik RS", br. 77/2022), Brokersko društvo Momentum Securities ad Novi Sad, pre zaključenja ugovora odnosno pružanja usluga klijentu ili potencijalnom malom investitoru, pruža sledeće:

INFORMACIJE

KOJE SE PRUŽAJU MALIM KLIJENTIMA

BROKERSKOG DRUŠTVA

BROKERSKO-DILERSKOG DRUŠTVA MOMENTUM SECURITIES A.D. Novi Sad

I UVOD

Prilikom pružanja investicionih usluga klijentima, Brokersko društvo Momentum Securities ad Novi Sad (u daljem tekstu: "Društvo") je dužno da stavlja interese svojih klijenata ispred sopstvenih interesa i posluje pravično, pošteno i profesionalno, u skladu sa najboljim interesima klijenata poštujući načela utvrđena odredbama Zakona o tržištu kapitala.

Sve informacije, uključujući i marketinške, koje Društvo upućuje malim ili profesionalnim ili potencijalnim klijentima, ili koje distribuiraju na način da je izvesno da će ih primiti postojeći ili potencijalni mali ili profesionalni klijenti moraju biti istinite, jasne i da ne dovode u zabludu, a marketinški materijal mora biti jasno označen kao takav.

II ZNAČENJE POJMOVA

U ovim pravilima, u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala (u daljem tekstu: Zakon) i aktima Komisije za hartije od vrednosti pojedini pojmovi imaju sledeće značenje:

- 1) **Investiciono društvo** – je pravno lice u čije redovne aktivnosti ili poslovanje spada pružanje jedne ili više investicionih usluga trećim licima, odnosno profesionalno obavljanje jedne ili više investicionih aktivnosti;;
- 2) **Relevantno lice** – (1) lice sa vlasničkim učešćem u Društvu ili vezanom zastupniku, (2) lice na rukovodećoj poziciji u Društvu ili vezanom zastupniku (direktor, članovi odbora direktora, nadzornog odbora) ili vezani zastupnik Društva,(3) zaposleno lice u Društvu ili vezani zastupnik,(4) svako drugo fizičko lice koje je angažovano od strane Društva ili vezanog zastupnika za pružanje usluga iz njegove nadležnosti, (5) fizičko lice koje je direktno uključeno u pružanje usluga Društvu ili njegovom vezanom zastupniku na temelju ugovora o poveravanju poslovnih procesa, a u svrhu pružanja investicionih usluga ili aktivnosti društva;
- 3) **Lična transakcija** – je transakcija finansijskim instrumentom izvršena od strane ili u ime relevantnog lica delujući van delokruga aktivnosti koje obavlja kao relevantno lice ili koja je izvršena za račun relevantnog lica, lica sa kojim je relevantno lice u rodbinskoj vezi ili sa kojim je blisko povezano u smislu Zakona ili lica čiji je odnos sa relevantnim licem takve prirode da relevantno lice ima neposredan ili posredan materijalni interes od rezultata transakcije, a koji nije provizija ili naknada za izvršenje transakcije;

- 4) **Transakcije kojima se finansiraju hartije od vrednosti** – transakcije pozajmljivanja finansijskih instrumenata, repo ugovori ili obrnuti repo ugovori, ili druge transakcije koje uključuju kupovinu hartija od vrednosti i njihovu ponovnu prodaju ili prodaju hartija od vrednosti i njihovu ponovnu kupovinu;
- 5) **Klijent** – pravno ili fizičko lice kojem Društvo pruža investicionu, odnosno dodatnu uslugu, kao i lice koje može postati klijent Društva (potencijalni klijent);
- 6) **Trajni nosač podataka** – sredstvo koje omogućava klijentu čuvanje podataka koji su njemu lično upućeni tako da mu budu lako dostupni za buduću upotrebu u periodu koji odgovara svrsi čuvanja tih podataka i omogućava neizmenjenu reprodukciju tako sačuvanih podataka.

III SADRŽAJ INFORMACIJA:

Društvo je dužno, da pre zaključenja ugovora, odnosno pružanja usluga malom klijentu ili potencijalnom malom klijentu, putem internet stranice, odnosno trajnog nosača podataka, pruži informacije o:

- 1) Društvu i uslugama koje pruža;
- 2) finansijskim instrumentima;
- 3) zaštiti finansijskih instrumenata i novčanih sredstava klijenta;
- 4) troškovima i naknadama.

Društvo je dužno da klijenta i potencijalnog klijenta blagovremeno obavesti o svakoj značajnoj promeni navedenih informacija.

1. Informacije o Društvu i uslugama koje pruža

1.1. Informacije o Društvu

Poslovno ime: BROKERSKO-DILERSKO DRUŠTVO MOMENTUM SECURITIES AD NOVI SAD

Skraćeni naziv: MOMENTUM SECURITIES AD NOVI SAD

Sedište Društva: Novi Sad

Adresa sedišta Društva: Futoška 1a

MB: 20319780

PIB: 105129854

Internet adresa: www.momentum.rs

E-mail: office@momentum.rs

Telefon: 021 67 28 700

Dozvola za rad: Broj 5/0-02-6042/5-07 od 09.08.2007 godine

Nadležni organ koji je izdao dozvolu:

Komisija za hartije od vrednosti, Beograd,
Omladinskih brigada br. 1

Jezik komunikacije:

Jezik komunikacije je srpski jezik.

Društvo sa klijentima – stranim pravnim ili fizičkim licima može komunicirati na engleskom ili drugom stranom jeziku koji je predviđen ugovorom, pod uslovom da se ugovor, nalozi i druga neophodna dokumentacija koju klijent razmenjuje sa Društvom sastavljaju dvojezično.

Način komunikacije i davanja dokumenata

i drugih informacija od strane Društva:

Komunikacija između Društva i klijenata odvija se na način koji je najpogodniji za klijenta i koji se precizira ugovorom.

Klijenti mogu komunicirati sa Društvom telefonom, putem e-maila, putem telefaksa i neposredno – dolaskom klijenata u sedište Društva.

Način davanja i prijema naloga:

Neposredno,

Telefaksom ukoliko je to predviđeno ugovorom sa klijentom.

Telefonom i elektronskim putem kada Društvo obezbedi uslove za takav prijem naloga i predvidi ga ugovorom sa klijentom.

Članstvo:

Beogradska Berza a.d. Beograd

Omladinskih brigada 1

11070 Novi Beograd

Telefon: 011/2138.424

e-mail: info@belex.rs

internet adresa: www.belex.rs

Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti

Trg Nikole Pašića 5

11000 Beograd

Telefon: 011/3331.380

Fax: 3331.329

internet adresa: www.crhov.rs

Agencija za osiguranje depozita – Fond za zaštitu investitora

Knez Mihailova 2-4

11000 Beograd

Telefon: 011/2075 100

Faks: 011/3287 741

e-mail: info@aod.rs

Internet adresa: www.aod.rs

Obim, učestalost i periodi izveštavanja:

Društvo je dužno da klijentu odmah, a najkasnije sledećeg radnog dana od dana prijema naloga, putem trajnog medija, dostavi obaveštenje o:

- 1) vremenu i mestu prijema naloga, izmene ili opoziva naloga;
- 2) prihvatanju ili odbijanju izvršenja naloga uz navođenje razloga odbijanja izvršenja.

Društvo, po sprovođenju naloga klijenta, postupa na sledeći način:

- 1) bez odlaganja klijentu dostavlja na trajnom nosaču podataka bitne informacije u vezi s izvršavanjem tog naloga;

- 2) što je pre moguće klijentu dostavlja na trajnom nosaču podataka obaveštenje kojim se potvrđuje izvršenje naloga, a najkasnije prvog radnog dana od izvršenja ili ako Društvo prima potvrdu od treće strane, najkasnije prvog radnog dana od prijema potvrde od treće strane.

Tačka 2) iz stave 2 ne primenjuje se u slučaju da potvrda sadrži iste informacije kao i potvrda koju klijentu bez odlaganja dostavlja neko drugo lice.

Tačke 1) i 2) iz stava 2 ne primenjuju se u slučaju kada se nalozi izvršeni za račun klijenata odnose na obveznice kojima se finansiraju ugovori o hipotekarnim kreditima s navedenim klijentima, a u tom se slučaju izveštaj o transakciji dostavlja istovremeno s uslovima hipotekarnog kredita, ali najkasnije mesec dana od izvršenja naloga.

Uz poštovanje zahteva iz stava 2. Društvo klijentu na zahtev dostavlja informacije o statusu njegovog naloga.

U slučaju naloga klijenta koji se odnose na udele ili akcije u subjektu za zajednička ulaganja, a koji se izvršavaju povremeno, Društva preduzima mere iz tačke 2) stava 2 ili klijentu dostavlja najmanje jedanput u šest meseci informacije navedene u članu 34. Pravilnika o pravilima postupanja investicionog društva prilikom pružanja usluga.

Zaštita finansijskih instrumenata i novčanih sredstava:

Društvo:

- 1) vodi evidencije i račune koji mu omogućuju da u svakom trenutku i bez odlaganja može razlikovati imovinu koju drži za jednog klijenta od imovine koju drži za bilo kojeg drugog klijenta i od svoje vlastite imovine;

- 2) održava svoje evidencije i račune tako da se obezbedi njihova tačnost, a posebno one koje se odnose na finansijske instrumente i novčana sredstva koja drže za klijente, na način da se evidencije i računi mogu upotrebiti za potrebe revizije;
- 3) redovno sprovodi usklađivanja između svojih internih računa i evidencija, kao i računa i evidencija bilo kojih trećih lica koja drže tu imovinu;
- 4) preduzima potrebne mere kako bi se obezbedilo da se svi finansijski instrumenti klijenata koji su deponovani kod trećeg lica, jasno razlikuju od finansijskih instrumenata koji pripadaju Društvu i od finansijskih instrumenata koji pripadaju tom trećem licu, tako da se vode na odvojenim računima u knjigama trećeg lica ili na osnovu drugih istovetnih mera kojima se postiže isti nivo zaštite;
- 5) preduzima potrebne mere kako bi se obezbedilo da se novčana sredstva klijenata, koja su deponovana u središnjoj banci, kreditnoj instituciji ili banci kojoj je izdato odobrenje za rad u stranoj zemlji, drže na računu ili računima koji se jasno razlikuju od svih računa na kojima se drže novčana sredstva koja pripadaju Društvu;
- 6) uvodi odgovarajuću organizacionu strukturu kako bi se rizik gubitka ili smanjenja imovine klijenta ili prava u vezi s tom imovinom, nastao kao rezultat zloupotrebe imovine, prevare, loše administracije, neprimerenog vođenja evidencije ili nemara, sveo na najmanju moguću meru.

Radi obezbeđenja sredstava za zaštitu malog investitora, Agencija za osiguranje depozita organizuje i upravlja Fondom za zaštitu investitora.

Zaštićeno potraživanje obuhvata novčana sredstva položena i/ili proistekla na osnovu investicionih usluga i aktivnosti i finansijske instrumente malog investitora. Obezbeđuje se pokriće potraživanja malog investitora najviše do 20.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje Narodna banka Srbije. Informacije u vezi sa radom Fonda za zaštitu investitora mogu se naći na web stranici Agencije za osiguranje depozita <http://www.aod.rs> i Komisije za hartije od vrednosti <https://www.sec.gov.rs>.

Politika upravljanja sukobom interesa:

Politikom upravljanja sukobom interesa utvrđuju se:

- 1) okolnosti koje predstavljaju ili koje mogu da dovedu do sukoba interesa koji podrazumeva rizik od nastanka štete za interese jednog ili više klijenata;
- 2) postupci koje je potrebno poštovati i mere koje treba doneti radi sprečavanja takvih sukoba ili upravljanja njima.

Društvo procenjuje i periodično preispituje, najmanje jednom godišnje, politiku upravljanja sukobom interesa i preduzima odgovarajuće mere kako bi se uklonili eventualni nedostaci.

Društvo preduzima sve odgovarajuće mere za prepoznavanje i sprečavanje ili upravljanje sukobima interesa koji proizilaze iz pružanja investicionih i dodatnih usluga ili njihove kombinacije. Ako organizacione ili administrativne mere koje, Društvo preduzima radi sprečavanja sukoba interesa i nanošenja štete interesima klijenta nisu dovoljne da se u razumnoj meri spreči rizik štete interesima klijenata, Društvo mora klijentu jasno obelodaniti opštu prirodu i/ili izvore sukoba interesa i preduzete korake za ublažavanje tih rizika pre nego što krene da posluje za njegov račun.

Društvo ne može da prima naknade, popuste niti nenovčane koristi za usmeravanje naloga klijenata na određeno mesto trgovanja ili mesto izvršenja, koje bi kršilo odredbe o sukobu interesa.

Postupci i mere za sprečavanje i upravljanje sukobima interesa uključuju:

- 1) efikasne postupke za sprečavanje ili kontrolu razmene informacija između relevantnih lica uključenih u aktivnosti koje uključuju rizik sukoba interesa kada bi takva razmena informacija mogla da naštetiti interesima jednog ili više klijenata;
- 2) odvojen nadzor nad relevantnim licima čije glavne funkcije uključuju obavljanje aktivnosti za račun klijenta ili pružanje usluga klijentima čiji bi interesi mogli da budu u sukobu ili koje na drugi način predstavljaju različite interese koji mogu da budu u sukobu, uključujući i interese Društva;
- 3) uklanjanje bilo koje direktne povezanosti između politike nagrađivanja relevantnih lica koji se uglavnom bave jednom aktivnošću i politike nagrađivanja ili prihoda koje su ostvarila druga relevantna lica koja se uglavnom bave drugom aktivnošću u slučaju kada u vezi sa tim aktivnostima može da nastane sukob interesa;
- 4) mere kojima se bilo koje lice sprečava ili ograničava da izvrši neprimeren uticaj na način na koji relevantno lice pruža investicione ili pomoćne usluge ili obavlja aktivnosti;
- 5) mere kojima se sprečava ili kontroliše istovremeno ili uzastopno učestvovanje relevantnih lica u pojedinim investicionim ili dodatnim uslugama ili aktivnostima ako bi takvo učestvovanje moglo da naštetiti valjanom upravljanju sukobom interesa.

Društvo, na zahtev klijenta, dostavlja detaljnije informacije o Politici upravljanja sukobom interesa na trajnom nosaču podataka ili putem internet stranice, ukoliko su za to ispunjeni propisani uslovi.

1.2. Informacije o uslugama Društva

Društvo je dobilo dozvolu Komisije za hartije od vrednosti za pružanje sledećih investicionih usluga i aktivnosti malom klijentu:

- 1) prijem i prenos naloga koji se odnose na jedan ili više finansijskih instrumenata;
- 2) izvršenje naloga za račun klijenta;
- 3) trgovanje za sopstveni račun;
- 4) upravljanje portfoliom;
- 5) sprovođenje postupka ponude finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa.

Društvo je ovlašćeno da obavlja, pored navedenih usluga, i sledeće dodatne usluge:

- 1) čuvanje i upravljanje finansijskim instrumentima za račun klijenata (kastodi usluge) i sa tim povezane usluge, kao što je administriranje novčanim sredstvima isredstvima obezbeđenja, izuzev održavanja i vođenja računa hartija od vrednosti;
- 2) odobravanje kredita ili zajmova investitoru radi zaključenja transakcije sa jednim ili više finansijskih instrumenata kada je društvo koje daje kredit ili zajam uključeno u transakciju;
- 3) savetovanje u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i povezanim pitanjima, kao i savetovanje i usluge u vezi sa spajanjem i kupovinom poslovnih subjekata;
- 4) istraživanje i finansijska analiza ili drugi oblici opštih preporuka u vezi sa transakcijama finansijskim instrumentima;
- 5) investicione usluge i aktivnosti, kao i dodatne usluge koje se odnose na osnov izvedenih finansijskih instrumenata, iz tačke 19) podtač. (5), (6), (7) i (10) stave 1 član 2 Zakona, kada su povezani sa pružanjem investicionih ili dodatnih usluga.

1.3. Potpisivanje ugovora

U zavisnosti od vrste usluga koje klijent ugovara sa Društvom, neophodno je klijentu dati predmetni ugovor na uvid i potpis zajedno sa dodatnim obrascima i aktima Društva i uputiti ga na službenu web adresu Društva gde su predmetna akta i obrasci objavljeni.

Društvo s klijentom sklapa osnovni pisani ugovor, na papiru ili na nekom drugom trajnom nosaču podataka, kojim se utvrđuju bitna prava i obaveze Društva i klijenta.

Pisanim ugovorom utvrđuju se bitna prava i obaveze strana i on uključuje:

- 1) opis usluga i zavisno od slučaja, prirodu i obim investicionih saveta koji se pružaju;
- 2) prava i obaveze ugovornih strana, pri čemu ista mogu biti utvrđena pozivanjem na druga dokumenta koja su dostupna klijentu;
- 3) u slučaju usluga upravljanja portfoliom, vrste finansijskih instrumenata koji se mogu kupiti i prodati i vrste transakcija koje se mogu izvršiti za račun klijenta, kao i sve zabranjene instrumente ili transakcije; i
- 4) opis glavnih svojstava svih usluga iz člana 2. stav 1. tačka 3) podtačka (1) Zakona o tržištu kapitala koje se pružaju, uključujući, ako je to primenjivo, ulogu Društva u pogledu korporativnih delatnosti u vezi s instrumentima klijenta i uslovima prema kojima će transakcije finansiranja hartija od vrednosti, koje uključuju hartije od vrednosti klijenta, ostvariti povraćaj za klijenta;
- 5) ostale uslove pod kojima Društvo pruža usluge klijentu;
- 6) izjavu klijenta da je upoznat sa sadržajem Pravila poslovanja i Pravilnikom o tarifi Društva pre zaključenja ugovora.

Ugovor od strane Društva ovlašćen je da potpiše i zaposleni u Društvu u skladu sa aktom Društva o dodeli ovlašćenja za potpisivanje dokumentacije u vezi sa obavljanjem poslova sa finansijskim instrumentima. Zaposleni svojim potpisom na ugovoru potvrđuje da je nesporno izvršio identifikaciju klijenta.

Društvo vodi evidenciju koja uključuje ugovor ili dokumente koje su potpisali Društvo i klijent, u kojima su utvrđena prava i obaveze ugovornih strana i drugi uslovi pod kojima Društvo pruža usluge klijentima.

Evidencija o zaključenim ugovorima sa klijentima sadrži:

- 1) Podatke za identifikaciju klijenta;
- 2) Identifikacioni broj i datum zaključenog ugovora;
- 3) Oznaku usluga koje se mogu pružiti klijentu i
- 4) Druge podatke od značaja za izvršenje ugovornih obaveze Društva.

Prava i dužnosti ugovornih strana mogu biti uključena pozivanjem na druga dokumenta ili propise.

2. Informacije o finansijskim instrumentima

2.1. Vrste finansijskih instrumenata

U skladu sa Zakonom o tržištu kapitala, finansijski instrumenti su:

- 1) prenosive hartije od vrednosti;
- 2) instrumenti tržišta novca;
- 3) jedinice institucija zajedničkog investiranja;
- 4) izvedeni finansijski instrumenti i
- 5) emisije jedinice.

(1) **Prenosive hartije od vrednosti** su sve vrste hartija od vrednosti kojima se može trgovati na tržištu kapitala, izuzev instrumenata plaćanja, naročito:

- akcije društava ili druge hartije od vrednosti ekvivalentne akcijama društvo ili drugih subjekata, kao i depozitne potvrde koje se odnose na akcije;

- obveznice i drugi oblici sekjuritizovanog duga, uključujući i depozitne potvrde koje se odnose na navedene hartije;
  - sve druge hartije od vrednosti koje daju pravo na sticanje i prodaju takvih prenosivih hartija od vrednosti, koje se namiruju u novcu, a čiji se iznos utvrđuje na osnovu prenosivih hartija od vrednosti, valuta, kamatnih stopa ili prinosa, robe, indeksa ili drugih odredivih vrednosti.
- (2) **Instrumenti tržišta novca** su one vrste finansijskih instrumenata kojima se obično trguje na tržištu novca, kao što su: trezorski zapisi, blagajnički zapisi, komercijalni zapisi i sertifikati o depozitu, izuzev instrumenata plaćanja;
- (3) **Jedinice institucija kolektivnog investiranja** - su slobodno prenosivi dematerijalizovani finansijski instrumenti koje izdaje institucija kolektivnog investiranja, a na osnovu kojih imao ci jedinica stiču pravo na srazmerni obračunski udeo u ukupnoj neto imovini u toj instituciji kolektivnog investiranja.
- (4) **Izvedeni finansijski instrumenti su:**
- 1) opcije, fjučersi (terminski ugovori), svopovi, kamatni forvardi (nestandardizovani kamatni terminski ugovori) i svi drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na hartije od vrednosti, valute, kamatne stope, ili prinose, emisione jedinice kao i svi drugi izvedeni finansijski instrumenti, finansijski indeksi ili finansijske mere koje je moguće namiriti fizički ili u novcu;
  - 2) opcije, fjučersi, svopovi, forvardi i svi drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na robu i koji:
    - moraju biti namireni u novcu, ili
    - mogu biti namireni u novcu po izboru jedne od ugovornih strana, osim u slučaju neizvršenja obaveza ili drugog razloga za raskid ugovora;
  - 3) opcije, fjučersi, svopovi i svi drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na robu i mogu se namiriti fizički, pod uslovom da su predmet trgovanja na regulisanom tržištu, MTP-u ili OTP-u, izuzev veleprodajnih energetskih proizvoda kojima se trguje na OTP-u i koji se moraju fizički namiriti;
  - 4) opcije, fjučersi, svopovi, forvardi i svi drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na robu i mogu se namiriti fizički, ako nisu navedeni u tački i nemaju poslovnu namenu, a imaju obeležja drugih izvedenih finansijskih instrumenata;
  - 5) izvedeni finansijski instrumenti za prenos kreditnog rizika;
  - 6) finansijski ugovori za razlike;
  - 7) opcije, fjučersi, svopovi, kamatni forvardi i svi drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na klimatske varijable, troškove prevoza, stope inflacije ili druge službene, ekonomske i statističke podatke, a koji moraju biti namireni u novcu ili mogu biti namireni u novcu po izboru jedne od ugovornih strana, osim u slučaju neizvršenja obaveza ili drugog razloga za raskid ugovora, kao i drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na imovinu, prava, obaveze, indekse i merne jedinice koje nisu navedene u ovoj tački, a koji imaju odlike drugih izvedenih finansijskih instrumenata, imajući u vidu, između ostalog, da li se njima trguje na regulisanom tržištu, OTP-u ili MTP-u.

2.2. Rizici ulaganja u finansijske instrumente

Sklapanjem ugovora o pružanju brokerskih usluga i/ili ugovora o pružanju usluge upravljanja portfolim, klijent potvrđuje da je svestan rizika povezanih s tržištima kapitala, te da mu je Društvo stavilo na raspolaganje informacije na zadovoljavajući način.

Rizici kojima su izloženi klijenti Društva, mogu biti opšti rizici i posebni (specifični) rizici koji su karakteristični za pojedine finansijske instrumente.

2.2.1. Opšti rizici u poslovanju sa finansijskim instrumentima:

- (1) rizik smanjenja vrednosti finansijskog instrumenta usled globalnih i/ili regionalnih recesija;
- (2) kursni rizik, odnosno rizik promene kursa;
- (3) rizik koji zavisi od promene kreditnog rejtinga određene zemlje, i to kao:
  - rizik izostanka plaćanja duga određene zemlje;
  - politički rizik, uključujući i rizik neočekivanih regulatornih promena koje utiču na tržište kapitala i položaj investitora;
- (4) rizik smanjenja vrednosti finansijskog instrumenta usled opšteg rasta cena (rizik inflacije);
- (5) rizik nemogućnosti prodaje finansijskog instrumenta na sekundarnom tržištu kapitala zbog smanjene potražnje ili neefikasnosti tržišta (rizik likvidnosti);
- (6) rizik smanjenja vrednosti finansijskog instrumenta zbog pada kreditnog rejtinga izdavaoca (rizik izdavaoca);
- (7) rizik finansijskog leveridža: finansijski leveridž je stopa zaduženosti koja pokazuje međuzavisnost između toga koliko određeno lice duguje u odnosu na to koliko poseduje od ulaganja u finansijska sredstva. Uticaj finansijskog leveridža može biti pozitivan i negativan, zavisno od stope prinosa na sopstvena sredstva uložena u finansijske instrumente, kamata ili drugih obaveza koje se plaćaju na pozajmljena sredstva;
- (8) rizik smanjenja ili potpunog gubitka vrednosti finansijskog instrumenta zbog otvaranja stečajnog postupka nad izdavaocem finansijskog instrumenta (rizik stečaja) ili uvođenja prinudne uprave kada je izdavalac banka;
- (9) rizik promene vrednosti finansijskog instrumenta zbog špekulativnih aktivnosti velikih investitora, odnosno, zbog velikih korporativnih akcija na berzi (rizik psihologije tržišta);
- (10) rizik kvara na informacionim sistemima i/ili rizik prekida komunikacionih veza između banaka, Centralnog registra ili drugog depozitara finansijskih instrumenata, regulisanih tržišta ili MTP, te drugih regulisanih tržišta finansijskih instrumenata.

2.2.2. Posebni (specifični) rizici u poslovanju sa finansijskim instrumentima:

- (1) **u poslovanju sa akcijama:** rizik pada vrednosti akcija usled uobičajenih periodičnih kretanja cena na tržištu, rizik volatilnosti – rizik promene cene akcija u određenom periodu, rizik neisplate dividende;
- (2) **u poslovanju s obveznicama:** rizik promene kredibiliteta izdavaoca kao poverioca (rizik boniteta), rizik promene kamatnih stopa; rizik otkaza odnosno prestanka plaćanja dugova od strane izdavaoca; rizik likvidnosti; rizik promene kursa; rizik reinvestiranja; rizik krive prinosa;

- (3) **u poslovanju sa derivatima:** pozicioni rizik koji nastaje usled promene njihove vrednosti prema promeni utvrđene kamatne stope, cene finansijskog instrumenta, cene robe, kursa valuta, indeksa ili slične varijable;
- (4) **u poslovanju sa instrumentima tržišta novca:**
- rizik promene kreditnog rejtinga izdavaoca, odnosno rizik da izdavalac neće biti u mogućnosti da podmiri svoje dospele obaveze na osnovu izdatih finansijskih instrumenata;
  - rizik likvidnosti, obzirom da se instrumenti tržišta novca ne kotiraju na sekundarnim tržištima, te postoji verovatnoća da investitor neće moći da proda instrument, nego ga mora držati do dospeća;
  - rizik kursa, odnosno rizik da će se smanjiti vrednost instrumenta koji je denominovan u jednoj valuti ili uz valutnu klauzulu, a izražen u drugoj valuti usled promene kursa tih dveju valuta;
- (5) **u poslovanju sa jedinicama kolektivnog investiranja (investicionim jedinicama):**
- valutni rizik, odnosno rizik koji može da proistekne iz činjenice da imovinu fonda može da čini imovina denominovana u različitim valutama, pa se može dogoditi depresijacija (rast kursa) ili apresijacija (pad kursa) tih valuta, što može da utiče na rast ili pad vrednosti udela u fondu;
  - tržišni rizik, odnosno rizik da imovina fonda koja je uložena u finansijske instrumente kojima se trguje na tržištima izgubi na vrednosti usled pada cena na tržištu;
  - kreditni rizik, odnosno rizik da izdavalac u čiju imovinu je uložena imovina fonda ne može da ispuni svoje finansijske obaveze, što dovodi do pada vrednosti imovine fonda;
  - rizik likvidnosti, odnosno rizik da fond neće moći da brzo proda finansijske instrumente po ceni koja je približna fer ceni, ili neće moći da proda željenu količinu finansijskih instrumenata.

Društvo u svom poslovanju ograničava svoju odgovornost isključivo na stvarno nastalu novčanu štetu klijentu kao posledicu propuštanja ili radnji Društva odnosno zaposlenih lica u Društvu.

Društvo ne odgovara za gubitke klijenta koji su nastali usled nastupanja bilo kojeg od navedenih rizika ili drugih rizika koji nisu posebno navedeni, a odnose se na višu silu (politički nemiri, prirodne katastrofe, ograničenja ili zabrane nastalih odlukama Vlade, pravilima tržišta, štrajkovima, usled radnji i/ili propuštanja trećih lica, ili radnji samog klijenta, promena poreskih obaveza, a bez uticaja Društva na nastanak gubitka za klijenta i dr. rizici na koje Društvo ne može da utiče).

Društvo takođe ne odgovara za štetu ili gubitke koji su nastali za klijenta iz razloga što blagovremeno nije obavestio Društvo o promeni svojih kontakt podataka, o promeni lica ovlašćenih za zastupanje, odnosno opozivu i/ili promeni punomoćnika, za radnje klijentovog punomoćnika i njegove odluke da kupi i/ili proda finansijske instrumente u ime i za račun klijenta.

2.3. Druge informacije u vezi sa finansijskim instrumentima

Društvo je dužno da, prilikom pružanja informacija o finansijskom instrumentu:

- 1) koji je predmet javne ponude koja je u toku i za koji je izdat prospekt – malog klijenta i potencijalnog malog klijenta upozna sa načinom na koji je prospekt dostupan blagovremeno pre pružanja investicionih ili pomoćnih usluga klijentima ili potencijalnim klijentima;

- 2) koji uključuje jemstvo trećeg lica ili kapitalnu zaštitu – klijentu i potencijalnom klijentu pruži dovoljno podataka o oblasti primene i vrsti takvog jemstva ili kapitalne zaštite. Kada jemstvo pruža treće lice, informacije o jemstvu moraju obuhvatati dovoljno podataka o jemcu i jemstvu kako bi se omogućilo klijentu ili potencijalnom klijentu da izvrši objektivnu procenu jemstva;
- 3) koji se sastoji od dva ili više različitih instrumenata ili usluga – klijentu i potencijalnom klijentu pruži odgovarajući opis pravne prirode finansijskog instrumenta, pojedinačnih komponenti takvog instrumenta i načina na koji međusobni uticaj komponenti utiče na rizike ulaganja.

3. Informacije u vezi sa zaštitom finansijskih instrumenata i novčanih sredstava klijenata

Društvo je dužno:

- 1) voditi evidencije i račune koji mu omogućuju da u svakom trenutku i bez odlaganja može razlikovati imovinu koju drži za jednog klijenta od imovine koju drži za bilo kojeg drugog klijenta i od svoje vlastite imovine;
- 2) održavati svoje evidencije i račune tako da se obezbedi njihova tačnost, a posebno one koje se odnose na finansijske instrumente i novčana sredstva koja drže za klijente, na način da se evidencije i računi mogu upotrebiti za potrebe revizije;
- 3) redovno sprovoditi usklađivanja između svojih internih računa i evidencija, kao i računa i evidencija bilo kojih trećih lica koja drže tu imovinu;
- 4) preduzeti potrebne mere kako bi se obezbedilo da se svi finansijski instrumenti klijenata koji su deponovani kod trećeg lica, jasno razlikuju od finansijskih instrumenata koji pripadaju Društvu i od finansijskih instrumenata koji pripadaju tom trećem licu, tako da se vode na odvojenim računima u knjigama trećeg lica ili na osnovu drugih istovetnih mera kojima se postiže isti nivo zaštite;
- 5) preduzeti potrebne mere kako bi se obezbedilo da se novčana sredstva klijenata, koja su deponovana u središnjoj banci, kreditnoj instituciji ili banci kojoj je izdato odobrenje za rad u stranoj zemlji, drže na računu ili računima koji se jasno razlikuju od svih računa na kojima se drže novčana sredstva koja pripadaju Društvu;
- 6) uvesti odgovarajući organizacionu strukturu kako bi se rizik gubitka ili smanjenja imovine klijenta ili prava u vezi s tom imovinom, nastao kao rezultat zloupotrebe imovine, prevare, loše administracije, neprimerenog vođenja evidencije ili nemara, sveo na najmanju moguću meru.

Ako zbog merodavnog zakonodavstva, uključujući posebno zakonodavstvo koje se odnosi na imovinu ili nesolventnost, Društvo ne može poštovati odredbe ovog člana radi zaštite prava klijenta Društvo mora uspostaviti mehanizme zaštite imovine klijenata u svrhu ispunjavanja ciljeva određenih ovim članom.

Ako zbog merodavnog zakonodavstva u nadležnosti države u kojoj se drže novčana sredstva ili finansijski instrumenti klijenata, Društvo ne može ispuniti obaveze iz stava 1. tač. 4) ili 5) ovog člana, dužno je uspostaviti mehanizme zaštite imovine klijenata u svrhu ispunjavanja tih obaveza.

Kada se oslanja na te mehanizme, Društvo je dužno obavestiti klijente da u tim slučajevima nemaju koristi od odredbi predviđenih ovim pravilima i primenljivim propisima.

Pravo na otkup finansijskih instrumenata ili novčanih sredstava klijenta ili založno pravo ili pravo prebijanja nad navedenim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta kojima se omogućuje da treće lice raspolaže finansijskim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta kako bi se naplatili dugovi koji se ne odnose na klijenta ili pružanje usluga klijentu nisu dozvoljeni, osim ako se to zahteva merodavnim zakonodavstvom u nadležnosti strane zemlje u kojoj se drže novčana sredstva ili finansijski instrumenti klijenta. Ako je Društvo obavezno da sklapa ugovore kojima se stvara takvo pravo na otkup, založno pravo ili pravo prebijanja, dužno je da obavesti o tome klijente, kao i da im navede rizike u vezi sa tim ugovorima.

Ako je Društvo odobrilo pravo na otkup, založna prava ili prava prebijanja nad finansijskim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta ili ako je Društvo obavješteno da su odobreni, oni se evidentiraju u ugovorima klijenta i vlastitim računima društva kako bi status vlasništva imovine klijenta bio jasan, na primer u slučaju nesolventnosti.

Društvo je dužno da stavi na raspolaganje Komisiji za hartije od vrednosti, imenovanim stečajnim upravicima i licima odgovornim za sanaciju institucija u teškoćama, informacije koje se odnose na finansijske instrumente i novčana sredstva klijenata, na način predviđen primenljivim podzakonskim propisima Komisije za hartije od vrednosti.

3.1. Postupanje sa finansijskim instrumentima klijenata

Društvo koristi finansijske instrumente u vlasništvu klijenta samo na osnovu naloga klijenta.

Društvo ne može da:

- 1) zalaže ili otuđuje finansijske instrumente u vlasništvu klijenta bez njegovog prethodnog pisanog ovlašćenja;
- 2) koristi finansijske instrumente klijenta za plaćanje svojih obaveza, kao i obaveza drugih klijenata.

3.2. Deponovanje finansijskih instrumenata klijenata u inostranstvu

Društvo deponuje finansijske instrumente koje drže za račun klijenata na račun ili račune otvorene kod trećih lica, pod uslovom da Društvo postupa sa pažnjom dobrog stručnjaka prilikom izbora, imenovanja i periodičnih provera trećeg lica, kao i postupaka za držanje i čuvanje navedenih finansijskih instrumenata.

Društvo posebno vodi računa o stručnosti i tržišnom ugledu trećeg lica, kao i o svim zakonom propisanim uslovima koji se odnose na držanje navedenih finansijskih instrumenata, a koji bi mogli imati negativne efekte na prava klijenata.

Ako Društvo namerava deponovati finansijske instrumente klijenta kod trećeg lica, države obezbeđuju da Društvo deponuje finansijske instrumente samo kod trećeg lica u nadležnosti države u kojoj čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica podleže posebnom propisu i nadzoru, kao i da treće lice podleže tom posebnom propisu i nadzoru.

Društvo ne sme deponovati finansijske instrumente koje drži za račun klijenata kod trećeg lica u stranoj zemlji, u kojoj držanje i čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica nisu regulisani, osim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

- 1) vrsta finansijskih instrumenata ili investicionih usluga povezanih s navedenim instrumentima je takva da se moraju deponovati kod trećeg lica u navedenoj stranoj zemlji;
- 2) kada se finansijski instrumenti drže za račun profesionalnog investitora, taj klijent pisanim putem zahteva od društva da ih deponuje kod trećeg lica u navedenoj stranoj zemlji.

Zahtevi iz st. 3. i 4. ovog člana primenjuju se i kad treće lice delegira bilo koju od svojih funkcija u vezi držanja i čuvanja finansijskih instrumenata trećem licu.

3.3. Korišćenje finansijskih instrumenata klijenata

Društvo ne sme sklapati ugovore o transakcijama finansiranja hartija od vrednosti za finansijske instrumente koje drži za račun klijenta ili da se na drugi način koristi takvim finansijskim instrumentima za vlastiti račun ili za račun bilo kog drugog lica ili klijenta Društva, osim ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) klijent je dao izričitu prethodnu saglasnost za korišćenje instrumenata po tačno određenim uslovima, što potvrđuje svojim potpisom ili nekim drugim istovetnim mehanizmom;
- 2) upotreba finansijskih instrumenata klijenata ograničena je na tačno određene uslove s kojima je klijent saglasan.

Društvo ne sme sklapati ugovore o transakcijama finansiranja hartija od vrednosti za finansijske instrumente koji se drže za račun klijenta na zbirnom računu koji vodi treće lice ili da na drugi način upotrebljavaju finansijske instrumente na takvom računu za vlastiti račun ili za račun bilo kog drugog lica, osim ako je, pored uslova navedenih u stavu 1. ovog člana, ispunjen barem jedan od sledećih uslova:

- 1) svaki klijent čiji se finansijski instrumenti drže zajedno na zbirnom računu, mora dati izričitu prethodnu saglasnost, u skladu sa stavom 1. tačkom 1) ovog člana;
- 2) Društvo mora imati uspostavljene sisteme i kontrole kojima se obezbeđuje da se upotrebljavaju isključivo finansijski instrumenti koji pripadaju klijentima koji su dali izričitu prethodnu saglasnost, u skladu sa stavom 1. tačkom 1) ovog člana.

Evidencije Društva moraju uključivati podatke o klijentu prema čijim je uputstvima sprovedeno korišćenje finansijskim instrumentima, kao i količinu korišćenih finansijskih instrumenata koji pripadaju svakom klijentu koji je dao saglasnost, kako bi se omogućila pravilna raspodela mogućeg gubitka.

Društvo mora preduzeti primerene mere za sprečavanje neovlašćenog korišćenja finansijskih instrumenata klijenta za vlastiti račun ili za račun bilo kog drugog lica, kao na primer:

- 1) sklapanje ugovora s klijentima o merama koje će Društvo preduzeti u slučaju da klijent nema dovoljno zaliha na računu na datum namirenja, npr. pozajmljivanje odgovarajućih hartija od vrednosti u ime klijenta ili zatvaranje pozicije;
- 2) pažljivo praćenje svoje predviđene sposobnosti izvršenja na datum namirenja, kao i uspostavljanja korektivnih mera ako se to ne može ostvariti; i
- 3) pažljivo praćenje i promptno zahtevanje neisporečenih hartija od vrednosti nepodmirenih na dan namirenja i nakon toga.

Društvo je dužno doneti posebne mere za sve klijente kako bi se osiguralo da zajmodavac finansijskih instrumenata klijenta daje primeren kolateral i da Društvo prati stalnu primerenost takvog kolaterala, kao i da preduzima potrebne mere za održavanje ravnoteže s vrednošću instrumenata klijenta.

Društvo je dužno uvesti posebne mere i mehanizme kojima obezbeđuju da ne sklapaju ugovore sa malim investitorima o prenosu vlasništva nad finansijskim obezbeđenjem u cilju osiguranja ili pokrivanja postojećih ili budućih, stvarnih, potencijalnih ili očekivanih obaveza klijenata.

3.4. Postupanje sa novčanim sredstvima klijenata

U postupanju sa novčanim sredstvima klijenata Društvo je dužno da kod kreditne institucije - člana Centralnog registra otvori novčani račun klijenata koji je odvojen od novčanog računa Društva.

Društvo je dužno da obezbedi da se sredstva sa novčanog računa klijenta:

- 1) koriste samo za plaćanje obaveza u vezi sa uslugama koje obavlja za klijenta;
- 2) ne koriste za plaćanje obaveza drugog klijenta;
- 3) ne koriste za plaćanje obaveza Društva.

Društvo koje novac klijenata deponuje kod banke u inostranstvu dužno je da shodno primenjuje odredbe ovih pravila koje se odnose na deponovanje finansijskih instrumenata kod depozitara u zemlji.

3.5. Fond za zaštitu investitora

Radi obezbeđenja sredstava za zaštitu malog investitora, Agencija za osiguranje depozita organizuje i upravlja Fondom za zaštitu investitora.

Zaštićeno potraživanje obuhvata novčana sredstva položena i/ili proistekla na osnovu investicionih usluga i aktivnosti i finansijske instrumente malog investitora člana Fonda. Agencija obezbeđuje pokriće potraživanja malog investitora najviše do 20.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje Narodna banka Srbije.

4. Informacije o troškovima i naknadama

Informacije o svim troškovima i povezanim naknadama sadrže informacije koje se odnose na investicione i dodatne usluge, uključujući troškove savetovanja, ako je potrebno, troškove finansijskog instrumenta koji se preporučuje ili prodaje klijentu, i informacije o mogućim načinima plaćanja od strane klijenta, uključujući plaćanja trećem licu.

Informacije o svim troškovima i naknadama, uključujući one koji se odnose na investicionu uslugu i finansijski instrument koji nisu posledica pojave povezanih tržišnih rizika, predstavljaju se zbirno tako da klijent može da razume puni trošak, kao i kumulativni efekat na prinos od ulaganja, a na zahtev klijenta pruža se pregled raščlanjen po stavkama. Po potrebi, takve informacije se pružaju klijentu redovno, najmanje jednom godišnje, tokom trajanja ulaganja.

Informacije o troškovima i naknadama koje je Društvo dužno da pruži klijentu pre zaključenja ugovora odnosno pružanja usluga, uključuju obaveštenja o:

- 1) ukupnoj ceni koju je klijent dužan da plati u vezi sa finansijskim instrumentom ili uslugom, uključujući sve povezane provizije, naknade i druge troškove kao i sva plaćanja ostvarena preko Društva;
- 2) osnovu za izračunavanje cene, u slučajevima kada ukupnu cenu nije moguće navesti;
- 3) valuti i relevantnom deviznom kursu i troškovima, u slučajevima kada bilo koji deo ukupne cene mora biti plaćen ili predstavlja iznos u stranoj valuti;
- 4) mogućnosti postojanja drugih troškova, uključujući poreze ili druga plaćanja, a koji su povezani sa transakcijama u vezi sa finansijskim instrumentom ili uslugom koji mogu nastati za klijenta, a koji nisu plativi putem Društva ili nisu nametnuti od strane Društva.

Kada su u pitanju informacije o ukupnoj ceni i načinu njenog izračunavanja, naknada odnosno provizija koju Društvo naplaćuje mora biti posebno navedena za svaki slučaj pojedinačno.

Podaci o troškovima i naknadama koje društvo naplaćuje od klijenta sadržani su u Pravilniku o tarifi Brokerskog društva Momentum Securities ad novi Sad, Futoška 1A koji je objavljen na internet stranici Društva i dostupan u papirnoj verziji u prostorijama sedišta Društva.

IV ZAVRŠNE ODREDBE

Informacije koje Društvo pruža malim klijentima koje se odnose na informacije pri pružanju usluge prijema i prenosa naloga i informacije koje Društvo prikuplja pri pružanju drugih investicionih usluga, sadržane su u Pravilima i procedurama poslovanja Brokerskog društva „Momentum Securities“ a.d. Novi Sad.

Pravila i procedure poslovanja i Informacije koje se pružaju malim klijentima objavljeni su na internet stranici Društva i dostupni su u na trajnom mediju u prostorijama sedišta Društva.